

Nr 60

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m. jämte motioner i ämnet.

Genom en den 9 juni 1967 dagtecknad proposition, nr 138, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och protokoll hållet i lagrådet, föreslagit riksdagen att antaga förslag till

- 1) lag om ändring i föräldrabalken,
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 § utsökningslagen,
- 3) lag om ändrad lydelse av 50 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 878 av fru Lilly Ohlsson och II: 1088 av fru Thunvall m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 879 av fröken Stenberg m. fl. och II: 1090 av fru Kristensson och fröken Wetterström,

dels motionen II: 1081 av herr Martinsson,

dels motionen II: 1089 av fru Holmqvist,

dels ock motionen II: 1091 av herr Persson i Heden m. fl.

Redogörelse för motionernas innehåll lämnas nedan s. 23—28.

Förslagen

De vid propositionen fogade förslagen är av följande lydelse.

1) Förslag
till
Lag
om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, att till föräldrabalken skall fogas ett nytt kapitel, 21 kap., av följande lydelse.

21 kap.

Om verkställighet av dom eller beslut rörande vårdnad m. m.

Verkställighet av dom eller beslut

1 §.

Verkställighet av vad rätten i dom eller beslut bestämt om vårdnad eller umgängesrätt eller om överlämnande av barn sökes hos länsstyrelsen.

Har domen eller beslutet icke vunnit laga kraft och är ej särskilt medgivet att verkställighet ändå får ske, får länsstyrelsen icke vidtaga åtgärd enligt 2 eller 3 §.

2 §.

Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom.

Den som fått uppdrag enligt första stycket skall inom tid som länsstyrelsen bestämmer lämna denna en redogörelse för de åtgärder som vidtagits och vad som förekommit vid uppdragets utförande. Tiden får ej utan synnerliga skäl sättas längre än två veckor.

3 §.

Förordnar länsstyrelsen om verkställighet, äger den förelägga vite eller, om det anses nödvändigt, besluta att barnet skall hämtas genom polismyndighets försorg. Länsstyrelsen kan även i samband med förordnandet lämna uppdrag enligt 2 §, om sådant ej förekommit tidigare.

Om särskilda skäl föreligga, får länsstyrelsen för att underlätta barnets överflyttning föreskriva, att barnet tillfälligt skall omhändertagas på lämpligt sätt.

Länsstyrelsen äger utdöma förelagt vite.

4 §.

Har barnet fyllt femton år, får verkställighet icke ske mot dess vilja, utan att länsstyrelsen finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Detsamma gäller, om barnet ännu ej fyllt femton år men nått sådan mognad att dess vilja bör beaktas på motsvarande sätt.

5 §.

Är det uppenbart att förhållandena ändrats väsentligt sedan domen eller beslutet meddelades, kan länsstyrelsen vägra verkställighet, om det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att fråga om ändring beträffande vårdnad eller umgängesrätt prövas av rätten. Sådan fråga upptages av rätten på ansökan av den som varit part i ärendet hos länsstyrelsen eller av barnavårdsman eller barnavårdsnämnd.

Länsstyrelsen får även i annat fall vägra verkställighet, om sådan ej kan ske utan avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa.

Överflyttning av barn i andra fall

6 §.

Även om dom eller beslut som avses i 1 § ej föreligger, äger den som har vårdnaden att, när barnet vistas hos annan, påkalla länsstyrelsens åtgärd för att barnet skall överflyttas till honom.

Föreligga särskilda skäl att fråga om ändring beträffande vårdnaden prövas av rätten, kan länsstyrelsen vägra att vidtaga den sökta åtgärden.

I övrigt äga 2—5 §§ tillämpning.

7 §.

Bestämmelserna i 6 § äga motsvarande tillämpning, när föräldrar eller adoptivföräldrar gemensamt ha vårdnaden och en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt bortfört eller kvarhåller barnet samt den andre begär rättelse.

Gemensamma bestämmelser

8 §.

Hämtning och annan åtgärd beträffande barnet skall utföras på ett för barnet så skonsamt sätt som möjligt.

Vid hämtning skola ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnd eller tjänsteman inom barnavården och, om möjligt, läkare närvara. Om barnet på grund av sjukdom ej bör flyttas eller annat särskilt hinder möter, skall hämtningen uppskjutas.

9 §.

Föreligger i ärende som avses i detta kapitel fara att barnet föres ur landet eller är ärendet av annan anledning brådskande, kan länsstyrelsen omedelbart förordna, att barnet skall omhändertagas på sätt länsstyrelsen finner lämpligt.

Kan beslut enligt första stycket ej avvaktas, får polismyndighet vidtaga sådan omedelbar åtgärd som kan ske utan skada för barnet. När sådan åtgärd vidtages, skola om möjligt ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården och läkare närvara. Åtgärden skall genast anmälas till länsstyrelsen, som utan dröjsmål prövar om den skall bestå.

10 §.

I ärende enligt detta kapitel skall länsstyrelsen föranstalta om den utredning som är behövlig. Förhör får hållas med var och en som kan antagas ha upplysningar av betydelse att lämna. Länsstyrelsen kan förordna, att barnet skall undersökas av läkare.

I kallelse till förhör eller läkarundersökning äger länsstyrelsen förelägga vite. Länsstyrelsen äger utdöma förelagt vite.

11 §.

Beträffande parts skyldighet att ersätta motparts kostnader i ärende enligt detta kapitel äga utsökningslagens bestämmelser om kostnader i utsokningsmål hos överexekutor motsvarande tillämpning.

I fråga om ersättning till den som på kallelse inställt sig för förhör inför länsstyrelsen och icke är part äga bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittne motsvarande tillämpning. Ersättningen skall dock alltid betalas av allmänna medel. Även kostnad för hämtning eller omhändertagande av barn och läkarundersökning betalas av allmänna medel. Fråga om ersättning enligt detta stycke prövas av länsstyrelsen.

12 §.

Talan mot länsstyrelsens beslut föres hos Konungen genom besvär. Besvären ingivas till länsstyrelsen. Denna skall skyndsamt infordra förklaring över besvären, om det ej är uppenbart att anledning saknas, och införskaffa ytterligare utredning, om det är behövt. Länsstyrelsen skall därefter sända handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande till vederbörande statsdepartement.

Beslut, som ej avser utdömande av vite eller ersättning för parts kostnad, länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas.

13 §.

Beslut enligt detta kapitel angående överflyttning utgör ej hinder att den därvid avgjorda frågan prövas på nytt, när ändrade förhållanden eller annat särskilt skäl föranleder det.

14 §.

Närmare bestämmelser för tillämpningen av detta kapitel meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968.

Ärende som vid lagens ikraftträdande är anhängigt hos länsstyrelsen skall vid dennas fortsatta handläggning enligt denna lag ej anses som ett ärende som ankommer på överexekutor. Ärende som vid samma tidpunkt är anhängigt hos särskild överexekutor får av denne överlämnas till länsstyrelsen för handläggning enligt denna lag. I annat fall tillämpas utsökningslagen i ärendet.

Har överexekutor meddelat utslag i ärende vari verkställighet sökts före lagens ikraftträdande, skall utsökningslagen alltjämt tillämpas.

Utslag som meddelats enligt utsökningslagen utgör ej hinder att den därvid avgjorda frågan prövas på nytt, när ändrade förhållanden eller annat särskilt skäl föranleder det. Därvid skall de nya bestämmelserna tillämpas.

Vad i annan lag eller författning är föreskrivet om överexekutor skall i stället gälla länsstyrelsen, såvitt rör frågor som avses i de nya bestämmelserna.

2) Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 1 § utsökningslagen

Härigenom förordnas, att 1 § utsökningslagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Utsökningsmål upptagas — — — — — annat stadgas.
Konungens befallningshavande — — — Konungens befallningshavande.
Konungens befallningshavande — — — vara överexekutor.

*Bestämmelserna i denna lag om
utsökningsmål gälla ej ärende som
avses i 21 kap. föräldrabalken.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968. Om utsökningslagens tillämpning i vissa ärenden, som anhängiggjorts dessförinnan, meddelas föreskrifter i övergångsbestämmelserna till lagen den 1967 (nr) om ändring i föräldrabalken.

¹ Senaste lydelse av 1 § se 1964: 446.

1† Bihang till riksdagens protokoll 1967. 9 saml. 1 avd. Nr 60

att ta barn från fosterhem. Det förutsattes vid lagens tillkomst, att hithörande problem skulle övervägas på nytt i samband med revisionen av den exekutionsrättsliga lagstiftningen.

Beredningen tog under år 1965 upp frågan om verkställighet som rör barn och samrådde därvid med familjerättskommittén och särskilda experter. På grundval av överläggningarna utarbetades en i juni 1965 dagtecknad promemoria med förslag till regler om verkställighet som rör barn (stencil). Över promemorian inhämtade beredningen yttranden från ett antal myndigheter och organisationer. Sålunda avgavs yttranden av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Nedre Norrland, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet (ÖÄ) och samtliga länsstyrelser, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister, Svenska kommunförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri. Länsstyrelserna bifogade yttranden från vissa socialvårdskonsulenter och andra organ, varjämte barnavårdsnämnderna i de större städerna inkom med yttranden direkt till beredningen. Yttranden avgavs sålunda av kronofogdemyndigheterna i Stockholm, Danderyd, Norrköping, Jönköping, Malmö, Lund, Hälsingborg, Halmstad och Borlänge, socialvårdskonsulenterna i Stockholm, Linköping, Växjö, Kristianstad, Göteborg, Mariestad, Västerås, Falun, Härnösand och Luleå, barnavårdskonsulenterna i Södermanlands, Kronobergs, Kopparbergs och Västernorrlands län, länsläkarna i Stockholms, Kristianstads och Västernorrlands län, polismyndigheterna i Uppsala, Linköping, Visby, Karlskrona, Karlshamn, Malmö och Hälsingborg samt barnavårdsnämnderna i Stockholm, Solna, Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping, Tranås, Växjö, Kalmar, Oskarshamn, Karlskrona, Karlshamn, Simrishamn, Malmö, Lund, Hälsingborg, Halmstad, Göteborg, Borås, Kristinehamn, Örebro, Västerås, Borlänge, Sundsvall, Örnsköldsvik, Skellefteå, Luleå samt Gnosjö och Själevads kommuner. Nytt samråd ägde därefter rum med experter.

På grundval av vad sålunda förekommit avgav beredningen den 8 juni 1966 betänkandet »Utsökningsrätt V» med förslag till lagstiftning om verkställighet som rör barn (SOU 1966:38).

I betänkandet föreslås att verkställigheten rörande barn helt skils från sådan exekution som avses i utsökningslagen (UL) och att bestämmelser i ämnet infogas i föräldrabalken (FB) genom tillägg av ett nytt kapitel sist i balken. Verkställigheten skall enligt förslaget handhas av länsstyrelsen i dess egenskap av överordnad barnavårdsmyndighet. Förslaget innehåller vidare närmare regler om verkställighetens genomförande, förfarandet hos länsstyrelsen m. m. Beredningen föreslår också vissa följdändringar i UL och BvL.

Efter remiss av Kungl. Maj:t har yttranden över betänkandet avgetts av justitiekanslern (JK), rikspolisstyrelsen, exekutionsväsendets organisations-

nämnd, domstolskommittén, Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Föreningen Sveriges kronofogdar, Föreningen Sveriges länspolischefer och Svenska polisförbundet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll torde utskottet få hänvisa till sitt eget yttrande. Rörande gällande rätt, lagberedningens förslag och remissyttrandena däröver torde utskottet få hänvisa till propositionen s. 10—37.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande allmänna synpunkter.

Den som enligt FB har den rättsliga vårdnaden om barn skall sörja för barnets person i olika hänseenden. Med vårdnaden följer rätt för vårdnadshavaren att ha barnet hos sig och att bestämma barnets vistelseort. Vårdnadshavaren kan också fordra att den som utan stöd i lag vägrar att överlämna barnet till honom skall utlämna det. En far eller mor, som är skild från vårdnaden, har rätt att umgås med barnet, om inte särskilda omständigheter föranleder annat. Rättens beslut om umgängesrätt kan utverkas.

När vårdnadshavare eller den som av domstol har tillerkänts umgängesrätt behöver myndighets medverkan för att få barnet överlämnat till sig, har i praxis sedan gammalt tillämpats 38 eller 191 § UL. Enligt 38 § ankommer det på överexekutor att — utom i fall som kan lämnas åt sidan här — förordna om verkställighet av dom och sättet därför. Denna bestämmelse har i praxis ansetts tillämplig när det föreligger domstolsavgörande angående vårdnad eller umgängesrätt eller om barnets överlämnande. När sådant avgörande inte föreligger, kan vårdnadshavaren enligt praxis begära handräckning hos överexekutor enligt 191 § för att få barnet överlämnat från den som det vistas hos. I denna bestämmelse föreskrivs att, om någon egenmäktigt pantat något till sig eller skilt annan från det han innehar eller i övrigt själv har tagit sig rätt, överexekutor genast kan återställa det rubbade besittningsförhållandet.

Vid tillämpning av 38 eller 191 § brukar överexekutor vid bifall till sökandens talan ålägga motparten, i regel vid vite, att överlämna barnet eller uppdra åt utmätningsman att hämta och överlämna barnet. Nämda bestämmelser i UL har kompletterats med vissa närmare föreskrifter i kungörelser om förfarandet hos överexekutor och utmätningsman. Dessa föreskrifter tar sikte direkt på förfarandet vid överlämnande av barn. Överexekutor har sålunda ålagts att höra barnavårdsnämnd och läkare i den mån det är behövt. Och utmätningsman skall vid sin handläggning efter överexekutors beslut så långt som möjligt sörja för att verkställigheten inte

medför fara för barnets hälsa. Han skall i den mån det kan anses behövt höra barnavårdsnämnd och läkare i ärendet.

De problem som sammanhänger med verkställighet för överlämnande av barn har ägnats uppmärksamhet i den offentliga debatten, och det har i olika sammanhang framhållits att den nuvarande ordningen inte är tillfredsställande. Särskilda regler har efterlysts för dessa ärenden, och för förslaget har föreslagits andra former än de nu gällande. Lagberedningen har nu lagt fram förslag till helt ny lagstiftning i ämnet. Detta förslag har fått ett gynnsamt mottagande under remissbehandlingen och i åtskilliga remisstyttranden har bekräftats, att nya regler är i hög grad påkallade. De bestämmelser i UL som tillämpas f. n. har tillkommit med tanke främst på egendomsobjekt av olika slag. Även om närmare tillämpningsföreskrifter har meddelats som gör det möjligt att ta tillbörlig hänsyn till att det är fråga om barn, är det enligt min mening ganska stötande att sådan verkställighet skall följa regler som främst avser sakexekution.

Den centrala frågan när det gäller verkställighet för överlämnande av barn är i vilken utsträckning tvångsmedel bör få komma till användning. Varje bruk av våld i dessa ärenden är motbjudande med hänsyn till att det träffar inte bara tredskande part utan även barnet och därigenom kan utsätta detta för allvarligt psykiskt lidande. I den nordiska diskussionen har också satts i fråga, om verkställighet i form av hämtning över huvud bör få tillgripas för att flytta barn från en miljö till en annan. Tveksamheten gäller särskilt sådana fall då det endast är fråga om att genomdriva umgängesrätt. Denna tveksamhet har kommit till uttryck i 1956 års norska lagstiftning om barn i och utom äktenskap på det sättet att de bestämmelser som meddelas där om överlämnande av barn i vissa fall inte medger kraftigare tvångsmedel än vite för verkställighet av dom eller beslut om umgängesrätt. I övriga nordiska länder kan däremot hämtning komma i fråga inte bara för verkställighet av vårdnadsbeslut utan också för genomförande av rätt till umgänge med barnet.

Vid utformandet av ny lagstiftning på området måste enligt min mening den ledande tanken självfallet vara att barnet såvitt möjligt skonas från åtgärder som är skadliga för dess psykiska eller fysiska hälsa. Att av hänsyn till barnet helt avstå från tvångsmedel låter sig å andra sidan inte göra. Domar och beslut i vårdnadsfrågor skulle förlora i betydelse, om de inte kunde verkställas, och detta skulle i sin tur vara ägnat att undergräva respekten för rättsordningen. På längre sikt kan det också ligga i barnets intresse att effektiva medel för överlämnande står till buds. Jag tänker särskilt på det fallet att en ogift mor till en början inte anser sig kunna ge sitt barn en tillfredsställande uppfostran utan vill överlämna det till vård i fosterhem. En förutsättning för en sådan åtgärd till barnets bästa kan vara att modern kan vara säker på att hon senare får tillbaka sitt barn, när hen-

nes egna förhållanden har stabiliserats och hon har fått större möjligheter att själv ta hand om barnet. Även för detta fall måste självfallet dessutom gälla att en återflyttning inte är skadlig för barnet. Enligt min mening kan alltså effektiva tvångsmedel ej undvaras helt i dessa sammanhang. En ordning som tillåter användning av effektiva tvångsmedel behöver dock inte vara oförenlig med intresset att skona barnet från psykiska eller andra skadeverkningar. Det kan förväntas, att parterna i flertalet fall i vetskap om att effektiva möjligheter står till buds för att genomföra en dom eller ett beslut skall av omtanke om barnet frivilligt medverka till en så skonsam överflyttning som möjligt. När parternas goda vilja saknas och tvångsmedel måste användas, kan barnets intresse beaktas både vid valet av tvångsmedel och vid tillämpningen i övrigt. Vitesföreläggande torde sålunda böra komma i fråga i första hand. Det har bl. a. den fördelen att det inte riktar sig mot barnet utan träffar endast tredskande part. När hämtning måste komma i fråga, kan skadliga verkningar undvikas genom att verkställigheten omgärdas med särskilda försiktighetsmått till skydd för barnet.

Beredningens förslag är uppbyggt efter dessa tankegångar och jag kan helt ansluta mig till de principer som där har kommit till uttryck. Beredningens förslag utgår sålunda från att överlämnande av barn i första hand skall ske med parternas frivilliga medverkan och under ledning av befattningshavare inom barnavården. När överflyttning inte kan ske på frivillighetens väg får som regel tvångsmedel tillgripas, nämligen vite och i sista hand hämtning. I vissa fall bör dock hämtning vara tillåten utan att andra vägar har prövats först. Denna principiella ordning har också vunnit gehör hos remissinstanserna. Med en ordning som beaktar de faror för psykiska skadeverkningar på barnet som tvångsåtgärder kan medföra torde några betänkligheter inte kunna resas mot att nuvarande tvångsmedel behålls för hithörande fall av verkställighet.

För att markera den särställning dessa fall intar har beredningen föreslagit, att den nya regleringen inte sammanförs med den allmänna exekutionslagstiftningen utan tas upp i ett särskilt kapitel sist i FB. Även i detta avseende har förslaget genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran under remissbehandlingen. Jag anser också att detta är en tilltalande lösning och ansluter mig till förslaget i denna del.

Den första frågan att ta ställning till är vilket organ som skall vara beslutande myndighet enligt den nya regleringen av verkställigheten. F. n. ombesörjs åtgärder för flyttning av barn av olika myndigheter. Domstols dom eller beslut i vårdnadsfrågor verkställs av de exekutiva myndigheterna. Som förut har nämnts är det överexekutor som enligt 38 § UL förordnar om verkställighet av domstols dom eller beslut och om sättet för verkställigheten. Om sådant förordnande går ut på hämtning av barnet, genomförs verkställigheten av utmätningsman, dvs. kronofogden. Även i de

fall då dom eller beslut av domstol inte föreligger men handräckning begärs enligt 191 § UL förordnar överexekutor om verkställigheten och sättet härför, varefter kronofogden när det blir fråga om hämtning genomför denna. Också när det gäller överlämnande av fosterbarn till vårdnadshavaren kan den senare antingen först utverka domstols dom på överlämnande och därefter begära verkställighet i vanlig ordning eller också vända sig direkt till överexekutor med begäran om handräckning enligt 191 § UL. Här kommer emellertid även barnavårdsnämnden in i bilden. Nämnden kan nämligen enligt 50 § BvL för viss tid eller tills vidare förbjuda föräldrarna eller annan som har vårdnaden om barnet att ta barnet från fosterhemmet, om det skulle vara till avsevärd skada för barnet att skiljas från fosterhemmet. När barnavårdsnämnd har beslutat omhändertaga barn för samhällsvård, skall nämnden också förordna om verkställighet av beslutet. Nämnden har ansvaret för barnet och bestämmer var barnet skall vara placerat. Polismyndighet har att på begäran av barnavårdsnämnden eller dess ordförande lämna handräckning för att verkställa beslutet.

De myndigheter som kan komma i fråga såsom beslutande organ i en ny ordning är barnavårdsmyndigheterna, de exekutiva myndigheterna och de allmänna underrätterna. Beredningen har stannat för att länsstyrelserna såsom överordnade barnavårdsmyndigheter är bäst lämpade att handlägga verkställighetsfrågorna. Detta förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna med ganska få undantag. Det alternativ som närmast har diskuterats i remissyttrandena är allmän underrätt.

Även enligt min mening bör valet av beslutande myndighet stå mellan länsstyrelse såsom barnavårdsmyndighet och allmän underrätt. Mot det senare alternativet talar, att underrätterna hittills inte har ålagts verkställighetsuppgifter. Som beredningen har anfört med instämmanden under remissbehandlingen är de allmänna underrätterna inte heller organisatoriskt rustade att svara för sådana verkställighetsfrågor som det här är fråga om. Deras organisation och arbetsrutiner är inte anpassade för sådana frågor. Om den fortsatta översynen av utsökningsrätten skulle leda till att vissa verkställighetsuppgifter anförtros underrätterna och föranleder organisationsändringar för deras del, kan det tänkas att de blir mer lämpade att handlägga ärenden angående verkställighet som rör barn. Det är emellertid f. n. för tidigt att bedöma frågan om underrätternas framtida befattning med verkställighetsfrågor. I nuvarande läge kan det inte anses ändamålsenligt att flytta över nu ifrågavarande ärenden till underrätterna.

Med en ordning som i första hand siktar till att överflyttningen av barn skall ske på frivillighetens väg under medverkan av barnavårdande organ förefaller det lämpligt att överlämna verkställighetsfrågan åt de barnavårdande myndigheterna. De åtgärder som i allmänhet kommer att fordras för att genomföra verkställighet rörande barn blir som beredningen har anfört jämförliga med de praktiska uppgifter som i övrigt ankommer på barna-

vårdsmyndighet. På skäl som beredningen närmare har utvecklat torde det dock inte böra komma i fråga att anlita barnavårdsnämnderna som beslutande organ. Däremot anser jag, i likhet med beredningen och flertalet remissinstanser, att länsstyrelserna såsom överordnade barnavårdsmyndigheter är lämpade för uppgiften. Länsstyrelsernas organisation är anpassad för praktiska verkställighetsfrågor och bör kunna möjliggöra den skyndsamma handläggning som i regel behövs i hithörande ärenden. Dessutom har de, som beredningen har framhållit, erfarenhet av barnavårdsfrågor. De har också tillgång till särskild sakkunskap i fråga om behandling av barn. Hos länsstyrelserna bör ärendena naturligen handläggas på den sektion som omhänderhar barnavårdsärendena.

Enligt det sagda föreslår jag att beslutsfunktionen i första instans läggs på länsstyrelserna. Jag vill betona, att detta inte innebär något hinder mot att en vårdnadshavare som vill få barnet överlämnat till sig men inte kan åberopa dom rörande vårdnaden väljer att först gå till domstol med begäran om dom beträffande barnets överlämnande eller att han, om han först har gjort ansökan hos länsstyrelsen men inte har fått bifall, därefter påkallar domstols prövning av frågan. I detta hänseende blir rättsläget alltså oförändrat.

Flertalet av de ärenden som det här är fråga om handläggs redan f. n. av länsstyrelsen i dess egenskap av överexekutor. Endast i det fåtal fall då annan än länsstyrelsen är överexekutor innebär den förordade ordningen att vissa ärenden flyttas över till länsstyrelsen. Eftersom antalet verkställighetsärenden är obetydligt och handläggningen inte är särskilt tidskrävande, medför förslaget inga behov av arbetskraftsförstärkningar.

I fråga om fullföljd av talan har beredningen föreslagit att länsstyrelses beslut skall överklagas hos regeringsrätten. Förslaget har lämnats utan erinran av alla remissinstanser utom två. De senare har i stället föreslagit att talan skall få fullföljas till hovrätt och i sista hand till högsta domstolen. Beredningens förslag ansluter till vad som i övrigt gäller när länsstyrelse fungerar som barnavårdsmyndighet. Denna ordning har också den fördelen att den torde leda till ett snabbare slutligt avgörande än som kan bli fallet med prövning i två överinstanser. Ärendenas natur är här sådan att ett utdraget förfarande ofta innebär stora olägenheter. Jag biträder därför beredningens förslag även i denna del.

Som jag tidigare har anfört ansluter jag mig till den grundläggande tanken i beredningens förslag, att överflyttningen av barnet om möjligt skall ske på frivillighetens väg. I enlighet med vad beredningen har föreslagit bör den närmare innebörden därav vara att länsstyrelsen, när det kan antas att förflyttningen av barnet kan ske utan tvångsmedel, uppdrar åt barnavårdande organ att försöka genomföra åtgärden. Uppdra-

get bör kunna ges redan innan länsstyrelsen meddelar beslut att verkställighet skall ske, men också efter sådant beslut.

Beredningen har tänkt sig att sådant uppdrag bör lämnas i första hand till barnavårdsnämnd. Meningen är att nämnden sedan låter en representant för nämnden ta kontakt med den som omhänderhar barnet och verka för att barnet godvilligt överlämnas. Det skall vidare enligt beredningens förslag vara möjligt för länsstyrelse att — i stället för att vända sig till barnavårdsnämnden — ge uppdraget till annan som är verksam inom barnavården, t. ex. socialvårdskonsulent, barnavårdskonsulent eller tjänsteman hos barnavårdsnämnd. Detta bör enligt beredningen komma i fråga främst när nämnden tidigare har tagit befattning med saken eller i visst fall inte är rustad eller lämpad för uppgiften.

I en del remissyttranden har uttalats farhågor för att barnavårdsnämnds medverkan kan medföra onödigt försening av verkställighetsärendena. Några remissinstanser har också ställt sig tveksamma till om förfarandet får större praktisk betydelse, eftersom barnavårdsnämnden ofta redan har anlitats av part men misslyckats innan verkställighetsärendet har blivit väckt.

För min del anser jag, att de aktuella uppdragens natur är sådan att det knappast är behövt eller lämpligt att engagera barnavårdsnämnden i dess helhet. Denna skulle i så fall ändå — som beredningen också har förutsatt — behöva delegera uppgiften till tjänsteman hos nämnden eller till någon av ledamöterna. Jag anser det därför lämpligare att i lagtexten direkt ange att uppdraget skall ges till ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnd (jfr prop. 1967: 28) eller till tjänsteman inom barnavården. Ytterligare bör nämnas att, om det någon gång inträffar att den som har fått uppdraget anser det lämpligt att med nämnden ta upp frågan om lämpligaste tillvägagångssättet, det självfallet inte föreligger något hinder här emot.

Om den vårdnadsberättigade redan före verkställighetsärendets väckande har anlitat barnavårdsnämnden utan att resultat har uppnåtts, bör i regel uppdrag inte lämnas åt ledamot i nämnden eller tjänstemän hos denna utan i stället till annan som är verksam inom barnavården, t. ex. barnavårdskonsulent eller socialvårdskonsulent. Uppdrag bör över huvud inte komma i fråga, när det av någon anledning är troligt att det inte kommer att leda till barnets överlämnande. Detsamma gäller när det är särskilt betydelsefullt att frågan får ett snabbt avgörande. Detta kan särskilt vara fallet när det är fråga om rätt till umgänge med barnet. Helt allmänt kan sägas att det är viktigt att verkställighetsärenden av hithörande slag handläggs skyndsamt. Uppdrag bör därför inte förekomma om det skulle medföra onödigt fördröjning.

I anslutning till vad några remissinstanser har anfört med tanke på det fallet att länsstyrelsen lämnar uppdraget *innan* den prövat frågan, om

verkställighet skall meddelas, vill jag framhålla att länsstyrelsen bör göra viss preliminär utredning innan sådant uppdrag ges. Därigenom kan undvikas att ärendet förhalas i onödan eller att uppdrag lämnas trots att det föreligger klart hinder mot verkställighet.

Om försök till överflyttning av barnet på frivillighetens väg har misslyckats eller från början förefaller utsiktslöst, måste som jag förut har sagt tvångsmedel kunna tillgripas. Valet av tvångsmedel måste som beredningen har anfört rättas efter omständigheterna i varje särskilt fall. Enligt beredningens förslag skall länsstyrelsen som regel i första hand förelägga och vid behov utdöma vite. Alternativt skall länsstyrelsen kunna förordna om hämtning. Beslut om hämtning har den fördelen att det säkrare leder till resultat utan dröjsmål. Förslaget att länsstyrelsen i regel bör förelägga vite i första hand har godtagits av nästan alla remissinstanser, och jag ansluter mig också till detta förslag. I fråga om vites utdömande har en länsstyrelse förordnat att denna uppgift skall ankomma på domstol. Detta kan dock enligt min mening inte anses påkallat från rättssäkerhetssynpunkt eller av andra skäl. Jag vill framhålla att överexekutor liksom länsstyrelse f.n. i åtskilliga fall får utdöma förelagda viten.

Utdömandet av vite är som beredningen har framhållit inte obligatoriskt utan frågan härom bör i varje särskilt fall bli föremål för diskretionär prövning. Jag vill också erinra om möjligheten att jämka vitesbeloppet. I hithörande ärenden bör finnas utrymme för billighets- och skälighetssynpunkter.

Erfarenheterna av nuvarande rättstillämpning visar att vitesföreläggande inte alltid medför avsedd effekt. Användandet av vite kan också leda till tidsutdräkt. Länsstyrelsen måste därför kunna förordna, att verkställigheten får ske genom hämtning. I vissa fall är situationen sådan att det redan från början kan bedömas som meningslöst att pröva andra åtgärder än hämtning. Med hänsyn härtill bör inte gälla att beslut om hämtning alltid skall föregås av vitesföreläggande.

När det gäller umgängesrätt kan det av hänsyn till barnet vara befogat att iaktta viss återhållsamhet med hämtning. Det kan sålunda inte vara lämpligt att använda hämtning vid upprepade tillfällen med korta mellanrum, t. ex. en eller ett par gånger i månaden. Det bör dock inte vara uteslutet att tillgripa hämtning även i umgängesrättsfallen. Hämtning bör t. ex. kunna ske när tidigare erfarenheter visar att det är risk för att vitesföreläggande ej åtlöys. Hämtning kan i sådant fall medverka till att vårdnadshavaren förmås att respektera domstolens beslut i fortsättningen.

Enligt beredningens förslag skall hämtning ske genom polismyndigheten och inte som nu genom utmätningsmannen. Detta förslag har biträtts av flertalet remissinstanser. Detsamma gäller förslaget att hämtningen om möjligt skall verkställas i närvaro av representant för

barnavårdsnämnden och läkare. Från några håll har dock uttalats betänkligheter mot att hämningsförrättningen skall utföras av polis. Främst har åberopats att tvångsingripanden genom polisens försorg kan föranleda kraftigare reaktioner från dem som är berörda och även kan väcka en uppmärksamhet som inte är önskvärd.

Jag vill först understryka betydelsen av att representant för barnavården och läkare är närvarande vid hämningsförrättning. Därmed vinnns vissa garantier för att förrättningen kan genomföras så skonsamt som möjligt för barnet. Som jag förut har anfört måste dock maktmedel stå till förfogande även om det är angeläget att såvitt möjligt undvika sådana. Möjligheten att ingripa med fysiskt tvång är ett oundgängligt element i verkställighetsförfarandet. Ledningen vid och det yttersta ansvaret för förrättningens genomförande måste därför ligga hos myndighet som har befogenhet att ingripa med maktmedel. De myndigheter som därvid kan komma i fråga är kronofogde- eller polismyndighet.

Kronofogdarna har hittills haft att svara för hämningsåtgärdernas genomförande. Några anmärkningar mot deras sätt att sköta uppgiften har inte framkommit. Emellertid bör i detta sammanhang inte förbises att utövning av fysiskt tvång vid kronofogdes tjänsteutövning förekommer endast inom ganska snäva gränser. Om kronofogde möter egentligt motstånd under exekutiva förrättningar, är han i regel hänvisad till att begära biträde av polisen. Rent principiellt kan mot anlåtande av kronofogdemyndigheten invändas att det står i strid mot förslagets grundläggande tanke att frikoppla verkställighetsärenden rörande barn från det vanliga exekutiva förfarandet. De exekutiva myndigheterna handlägger inte heller i övrigt frågor om verkställighet som på liknande sätt rör människor.

Polismyndigheten torde ha betydligt större erfarenhet av jämförbara åtgärder och disponerar också andra resurser härför. Ingripanden mot personer ankommer sålunda på polismyndighet enligt ett flertal centrala författningar på socialvårdens område (jfr prop. 1964: 101 s. 40—43). Särskilt vill jag erinra om att polismyndighet enligt 94 § BvL har att lämna barnavårdsnämnd och ungdomsvårdsskola handräckning, när beslut angående omhändertagande av barn eller ungdom skall verkställas eller någon som är omhändertagen skall återföras eller förflyttas. Polismyndigheten har också att biträda när barn skall hämtas till skolan enligt 39 § andra stycket skollagen den 6 juni 1962 (nr 319). Jag är övertygad om att polismyndigheten kan handlägga här aktuella uppgifter med all den hänsyn och varsamhet som ärendenas beskaffenhet kräver.

Rikspolisstyrelsen har som skäl mot att hämningsförrättningar skall utföras av polismyndigheten anfört, att polisen inte bör belastas med uppgifter som inte är av polisiär natur. Jag delar denna uppfattning såtillvida att polisen inte bör anlitas för allmänna handräckningsuppdrag, som lika väl kan utföras av annan personal. Av vad jag förut har anfört framgår

emellertid, att flera skäl talar för att polismyndigheten är den lämpligaste myndigheten för att utföra hämtningsförrättningarna. Från ren arbetsbördesynpunkt utgör den ena eller den andra lösningen inget större problem. Enligt hittillsvarande erfarenheter är det nämligen fråga om ett mycket begränsat antal hämtningsförrättningar. Det årliga antalet uppgår till mellan 15 och 30 enligt beredningens statistiska uppgifter.

På grund av det anförda biträder jag beredningens förslag att anförtro hämtningsförrättningarna åt polismyndigheterna. Som beredningen har föreslagit bör för hämtningsförrättningarna gälla det principiella kravet att de skall genomföras på ett för barnet så skonsamt sätt som möjligt, en grundsats som också bör komma till uttryck i lagtexten.

Den ledande synpunkten i hithörande verkställighetsärenden är, som redan har framhållits i flera sammanhang, hänsynen till barnets bästa. Med detta betraktelsesätt följer att hinder i vissa fall kan föreligga mot verkställighet oavsett innehållet i domstols eller annan myndighets tidigare avgörande.

Utgångspunkten för prövningen av verkställighetsfrågan måste självfallet vara att domstols dom eller beslut skall lända till efterrättelse. Även när domstols avgörande inte föreligger utan vårdnadshavaren grundar sin ansökan direkt på sin i lag givna rätt att bestämma barnets vistelseort, bör utgångspunkten vara att verkställighet skall beviljas. I vissa fall kan emellertid särskilda omständigheter föranleda att verkställighet begärs mycket lång tid efter det att domstol har meddelat beslut i vårdnadsfrågan och att förhållandena under tiden har förändrats på sådant sätt att det skulle te sig stötande att låta beslutet gå i verkställighet. Det kan i andra fall vara så att verkställighet inte kan ske utan risk för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa. Verktällighet kan te sig olämplig även därför att barnet bestämt motsätter sig en flyttning.

I rättstillämpningen har frågan vilken hänsyn som skall tas till barnets vilja vållat viss tveksamhet. Meningarna har också i förevarande lagstiftningsärende brutit sig på denna punkt. I praxis utgår man f.n. från att verkställighet åtminstone i regel inte bör genomföras mot barnets vilja när barnet har fyllt 15 år eller nått motsvarande utveckling. Beredningen har anknutit till denna praxis. Beredningen har dock framhållit, att det för barn som inte har nått 15-årsåldern kan bli en alltför stor belastning att själv tvingas välja vem det skall vistas hos, och vidare pekat på att man inte bör förbise, att barnet kan påverkas och att dess inställning kan växla snabbt. Det måste därför enligt beredningen finnas möjlighet att göra undantag i den ena eller andra riktningen om man vill anknyta en lagregel till 15-årsgränsen. Beredningens förslag innehåller i enlighet härmed att, om barnet fyllt 15 år, verkställighet inte får äga rum mot dess vilja annat än om länsstyrelsen finner det påkallat av hänsyn till barnets bästa. Detsamma skall gälla om barnet inte har fyllt 15 år men har nått sådan mog-

nad att dess vilja bör beaktas på lika sätt. Flera remissinstanser har anmält avvikande mening på denna punkt. En del har mer eller mindre bestämt förordnat, att åldersgränsen sätts vid 12 år i stället för 15 år. Några har ansett att lagen inte bör innehålla någon åldersgräns alls utan att bedömningen i stället skall ske med hänsyn till barnets mognad i varje särskilt fall.

I likhet med beredningen anser jag, att utgångspunkten vid bedömandet bör vara att verkställighet inte bör genomföras i strid mot barnets vilja, när barnet har nått en viss mognad eller utveckling. Barn utvecklas emellertid olika snabbt och det är därför svårt att i lag ange en bestämd ålder vid vilken barnet kan antas ha nått sådan utveckling att dess inställning skall tillmätas avgörande betydelse. Enligt min mening bör man nöja sig med att i lagtexten ange en viss riktlinje för bedömningen och i övrigt överlämna frågan åt den praktiska tillämpningen. Det är därvid knappast möjligt att knyta barnets mognad till annan faktor än åldern. I praxis har ansetts att verkställighet inte bör genomföras mot barnets vilja, om det har fyllt 15 år eller nått motsvarande utveckling. Jag ansluter mig till beredningens förslag att i lagtexten anknyta till nämnda ålder som en riktlinje för bedömningen. Emellertid bör 15-årsåldern inte utgöra någon absolut gräns, utan det bör finnas möjlighet till avvikelse i både den ena och den andra riktningen. Jag vill också understryka det angelägna i att största omsorg och försiktighet iakttas när det gäller att klarlägga barnets viljeinriktning.

Även om barnet inte har fyllt 15 år eller nått motsvarande utveckling, kan det i vissa fall vara motiverat att ta hänsyn till dess inställning. Denna kan nämligen ha betydelse för bedömandet av risken för skada på barnet genom verkställigheten. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

Jag har tidigare framhållit, att det kan inträffa att verkställighet blir aktuell först lång tid efter det att beslut meddelats. V ä s e n t l i g ä n d r i n g i f ö r h å l l a n d e n a kan då ha inträtt. Det kan förhålla sig så, att barnet hela tiden har bott hos fader eller moder som ej har haft den rättsliga vårdnaden eller att medgiven umgängesrätt inte har utövats och att detta fått till följd att barnet har förlorat närmare kontakt med vårdnadshavaren eller den som har umgängesrätt. I sådana fall kan det vara olämpligt att verkställighet äger rum. Ändring av rättens beslut i själva vårdnadsfrågan kan i stället vara motiverad. Enligt 6 kap. 13 § FB kan också rätten meddela nya bestämmelser om vårdnad och umgängesrätt, när väsentligt ändrade förhållanden påkallar det. Även i det fallet att domstols beslut inte föreligger, kan situationen vara sådan att det är påkallat att domstol prövar sökandens lämplighet som vårdnadshavare.

Med tanke på sådana fall har beredningen föreslagit att länsstyrelsen, när den finner uppenbart att väsentligt ändrade förhållanden har inträtt sedan dom eller beslut meddelades i vårdnadsfrågan, skall kunna vägra att förordna om verkställighet innan fråga om ändring beträffande vårdnaden eller vad därmed äger samband har prövats av domstol. För det fall att

domstols dom eller beslut inte föreligger, innebär beredningens förslag att länsstyrelsen kan vägra att vidta den sökta åtgärden, om det föreligger särskilda skäl att låta frågan om ändring av vårdnaden prövas av rätten. Rätten skall i båda fallen ta upp saken, om detta begärs av den som har sökt verkställighet, hans motpart, barnavårdsman eller barnavårdsnämnd.

Det helt övervägande antalet remissinstanser har anslutit sig till beredningens förslag i denna del. Enligt min mening kan detta inte som socialstyrelsen gjort gällande anses innebära att länsstyrelsens befogenhet att vägra verkställighet blir alltför snäv. Förslaget bygger på den i och för sig riktiga grundtanken att vad domstol har förordnat skall lända till efterrättelse och att undantag bör få göras endast under särskilda förutsättningar. Jag ansluter mig därför till beredningens förslag. Av det sagda framgår vidare att jag inte anser det lämpligt att, som det har ifrågasatts i några remissyttranden, låta länsstyrelsen själv påkalla ny domstolsprövning. Den initiativrätt som föreslås tillkomma barnavårdsnämnd får anses tillräcklig. Jag vill i likhet med beredningen betona, att den omständigheten att verkställighet har vägrats inte alltid behöver innebära att en omprövning är så angelägen att initiativ från nämndens sida är påkallat. Mot båda parternas önskan har nämnden inte anledning att begära omprövning hos domstol utan att hänsynen till barnets bästa i särskilt hög grad gör sådan prövning angelägen.

Situationen kan vidare vara den att verkställighet inte kan ske utan risk för barnets hälsa. Barnets ålder, utvecklingsgrad, känslöbindningar och förhållandena i övrigt kan vara sådana att en överflyttning skulle kunna skada dess fortsatta utveckling allvarligt. För dessa och liknande fall måste länsstyrelsen ha möjlighet att vägra verkställighet även om det förhåller sig så att en ändring av vårdnaden i och för sig inte är påkallad. Jag biträder sålunda beredningens förslag, att länsstyrelsen skall kunna vägra verkställighet, om sådan inte kan ske utan avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa. Verkställighet bör som beredningen framhållit inte vägras om åtgärden skulle medföra endast övergående störning eller annan tillfällig olägenhet för barnet. Vid bedömningen måste också som beredningen anfört beaktas den större eller mindre sannolikheten för att skada skall uppkomma. Genom uttrycket »avsevärd fara» markeras att det är risken för skada som skall tas i beaktande och att den risken skall vara stor. Det behöver dock inte kunna tas för visst att skada verkligen kommer att följa av en förflyttning. En utredning som tillåter helt säkra slutsatser i det avseendet torde sällan kunna åstadkommas.

En bestämmelse av denna innebörd torde få sin största praktiska betydelse när verkställighet söks utan stöd av domstols beslut, t. ex. när vårdnadshavare önskar ta tillbaka barn från fosterhem efter lång tids vistelse där. Att i sådana ärenden, där känslöengagemanget hos parterna ofta är mycket starkt, avgöra om en flyttning kan innebära avsevärd fara för bar-

net är en utomordentligt svår uppgift som ställer stora krav på länsstyrelsen. Situationerna torde vara alltför mångskiftande för att närmare anvisningar skall kunna ges i lagtexten till ledning för bedömandet. Detta får grundas på allmänmänsklig erfarenhet och på medicinsk och psykologisk vetenskap. Utöver barnets ålder, utvecklingsgrad, egenskaper och känslöbindningar måste hänsyn tas till förhållandena i fosterhemmet och den tid barnet har vistats där, föräldrarnas befattning med barnet under den tid de inte har haft det i sin vård och de förhållanden till vilka barnet skall överföras. Det är angeläget att den medicinska sakkunskap som står till länsstyrelsens förfogande blir utnyttjad vid prövningen. Läkarundersökning av barnet bör regelmässigt ske, när den sökta flyttningen kan befaras medföra avsevärd fara för barnets hälsa.

När det gäller förfarandet hos länsstyrelsen anser jag i likhet med beredningen och flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig i denna del, att det är ändamålsenligt att inte meddela mera detaljerade regler i lag. Alltför formbunden ordning kan medföra att förfarandet blir omständligt och fördröjs onödigt. Utredningen bör i enlighet med allmänna grundsatsar bedrivas så att de omständigheter som är av betydelse för sakens avgörande blir klarlagda. Ansvar för utredningen bör åvila länsstyrelsen såsom beslutande myndighet, även om det i praktiken regelmässigt torde bli så att parterna själva kommer att vara aktiva för att utredningen skall bli så fullständig som möjligt. Utöver bestämmelser om länsstyrelsens samverkan med barnavårdsorgan och om viss befogenhet att meddela interimistiskt beslut torde det sålunda kunna räcka med föreskrifter om att länsstyrelsen skall föranstalta om erforderlig utredning och får hålla förhör med var och en som antas kunna lämna upplysningar av betydelse. Länsstyrelsen bör vidare kunna förordna att barnet skall undersökas av läkare. Som beredningen har framhållit bör utredningen bedrivas efter vad omständigheterna i det särskilda fallet påkallar. Kompletterande bestämmelser torde kunna meddelas av Kungl. Maj:t. Som redan har framgått anser jag det angeläget att ärendena handläggs skyndsamt. Ett uttryck för denna grundsats är bl. a. det förut nämnda förslaget att den som får i uppdrag att försöka åstadkomma överlämnande på frivillighetens väg skall vara skyldig att inom viss kortare tid rapportera hur försöket har utfallit. När yttranden skall inforas bör korta tidsfrister utsättas. Om läkarundersökning anses behövlig, bör den komma till stånd och slutföras utan tidsutdräkt. Det torde inte behövas någon särskild föreskrift om att handläggningen skall ske så skyndsamt som möjligt.

Om en utförlig reglering genomförs i enlighet med vad jag i det föregående har förordnat, uppkommer fråga om bestämmelserna i 50 § BvL om förbud mot flyttning av fosterbarn längre behövs. Enligt denna paragraf kan barnavårdsnämnden i den kommun där fosterhemmet

finns för viss tid eller tills vidare förbjuda föräldrarna eller annan som har vårdnaden om barnet att ta det från fosterhemmet, om det skulle vara till avsevärd skada för barnet att skiljas från fosterhemmet. Barnavårdsnämnden kan meddela interimistiskt förbud i avbidan på att ärendet kan slutligt avgöras, dock högst fyra veckor, när förbud är påkallat av sannolika skäl men erforderlig utredning inte har hunnit slutföras. Bestämmelserna infördes i 1960 års barnavårdslag som ett skydd mot skadliga fosterbarnsflyttningar. Ett av barnavårdsnämnden meddelat förbud medför den verkan att handräckning eller domsverkställighet för barnets utlämnande hindras så länge förbudet gäller. Denna möjlighet för barnavårdsnämnden var föremål för stridiga meningar i lagstiftningsärendet och avstyrktes av lagrådet. Detta menade att det borde ankomma på allmän domstol att meddela förbud efter framställning av barnavårdsnämnden. Enligt föredragande statsrådet skulle den omstridda och komplicerade frågan inte anses slutgiltigt löst genom bestämmelsen i 50 § BvL. Det förelåg anledning att ytterligare pröva frågan och bl. a. överväga den av lagrådet skisserade lösningen i samband med den pågående revisionen av utsökningstagstiftningen.

Beredningen har i nu förevarande lagstiftningsärende inte närmare gått in på frågan om behovet av 50 § BvL. Dess förslag innebär, att länsstyrelses beslut om verkställighet bryter ett av barnavårdsnämnd meddelat förbud enligt 50 § BvL. Under remissbehandlingen av såväl beredningens preliminära förslag som betänkandet har dock på några håll satts i fråga, om inte 50 § BvL bör upphävas.

De nya regler om verkställighet för flyttning av barn som jag har förordat enligt det förut sagda får anses innefatta ett starkt skydd för de barn som det är fråga om. Risken för skadliga förflyttningar av barn — fosterbarn eller andra — blir i görlig mån eliminerad och de nya bestämmelserna kan därmed sägas fylla den funktion som för fosterbarnens del avsågs med 50 § BvL. Det finns därför vissa skäl att upphäva denna omstridda bestämmelse. Vid närmare undersökning visar det sig emellertid att ett behov av bestämmelsen kan komma att finnas även med de nya verkställighetsreglerna. Dessa kan självfallet inte bidra till skydd mot olämpliga förflyttningar annat än när ett verkställighetsärende verkligen väcks. Man måste emellertid räkna med att fråga om flyttning av barn kan ställas på sin spets utan samband med ett verkställighetsärende. Detta blir fallet när vårdnadshavaren direkt till fosterföräldrarna framställer krav att få tillbaka barnet. Fosterföräldrarna kan då vara tveksamma om de bör motsätta sig ett sådant krav, fastän de i själva verket inte vill medverka till en överflyttning. Släktskapsförhållande eller andra omständigheter kan föranleda att de ogärna vill tvista med vårdnadshavaren. De bör då kunna vända sig till barnavårdsnämnden och, om denna finner det påkallat, få förbud mot förflyttning av barnet meddelat. De kan på detta sätt få stöd

hos barnavårdsnämnden, när de själva av hänsyn till barnet tvekar om det lämpliga i en överflyttning. Det kan i fall av nu antydd art också vara så, att barnavårdsnämnden finner det påkallat att ingripa på eget initiativ, när det har ifrågasatts en förflyttning som enligt nämndens bedömning kan medföra skaderisk för barnet. Med hänsyn till sådana fall som jag nu har nämnt kan det vara av betydelse att möjlighet finns för barnavårdsnämnd att ingripa med förbud mot barns skiljande från fosterhem. Bestämmelsen om sådant förbud bör dock ges sådan innebörd, att den inte får vidsträcktare verkningar än som betingas av de nämnda fallens beskaffenhet. Vad som bör eftersträvas är att dessa fall kommer under länsstyrelsens prövning och blir avgjorda enligt den ordning som nu föreslås för överflyttningsfall i allmänhet.

Om förbudsbestämmelsen behålls i detta syfte, uppkommer vissa frågor om samordningen mellan den bestämmelsen och de nya verkställighetsreglerna. F. n. har ett av barnavårdsnämnd meddelat förflyttningsförbud den verkan att handräckning eller domsverkställighet för barnets utlämnande hindras så länge förbudet gäller. Beredningen har ansett, att detta inte vidare bör gälla, och föreslår att i 50 § BvL görs ett tillägg av innebörd att förbud av barnavårdsnämnden inte utgör hinder mot verkställighet varom länsstyrelsen förordnar enligt de nya bestämmelserna i FB. Detta förslag har inte mött några invändningar vid remissbehandlingen. Jag vill för egen del framhålla att det måste anses naturligt att det beslut som länsstyrelsen fattar efter den noggranna utredning som är avsedd enligt de nya bestämmelserna skall ta över barnavårdsnämnds beslut. En sådan ordning ligger också i linje med det begränsade ändamål som barnavårdsnämnds förbud bör tjäna enligt vad jag förut har framhållit. Jag vill alltså ansluta mig till förslaget.

Vad jag hittills har anfört innebär, att ett förbud av barnavårdsnämnd inte får någon betydelse, när länsstyrelsen har förordnat om verkställighet, och alltså inte bör komma i fråga när sådant förordnande redan föreligger. Emellertid kan som nämnts ett förbud ha en funktion att fylla, när vårdnadshavaren utan att väcka ett verkställighetsärende agerar för att få barnet överlämnat till sig. Ett flyttningsförbud av barnavårdsnämnden torde då i regel leda till att vårdnadshavaren ser sig föranlåten att underställa länsstyrelsen frågan genom ansökan om verkställighet. Med hänsyn till att förbudet skall tjäna detta syfte är det naturligt om samma bedömningsnorm skall gälla i förbudsärendet som i verkställighetsärendet. Bestämmelsen i 50 § BvL torde därför böra jämkas så, att rekvisitet för förbud enligt paragrafen korresponderar mot den föreslagna bestämmelsen i 21 kap. 5 § andra stycket FB. Förbud mot förflyttning av barnet bör därför få meddelas när förflyttningen skulle innebära avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa. Att förutsättningen för förbud vidgas något torde inte behöva föranleda betänkligheter med hänsyn till det tämligen

begränsade syfte som förbudet enligt vad jag förut har anfört är avsett att tjäna.

När det gäller frågan om fullföljd av talan mot barnavårdsnämnds beslut enligt 50 § BvL är det i och för sig önskvärt med en ordning, som utesluter risken att det först kan förekomma en besvärsprocess angående förbudsfrågan och därefter ett verkställighetsärende hos länsstyrelsen. Det är emellertid svårt att finna en tillfredsställande lagteknisk lösning för att åstadkomma detta. Behovet av bestämmelser med sådant syfte torde f. ö. i praktiken vara ringa. Om nämligen vårdnadshavaren är missnöjd med ett av barnavårdsnämnden meddelat förbud, torde det mest praktiska för honom vara att — i stället för att anföra besvär eller samtidigt med besvär — begära förordnande enligt 21 kap. FB. Meddelas sådant förordnande, förlorar ju förbudet sin verkan enligt det föreslagna tredje stycket i 50 § BvL och frågan var barnet skall vistas blir slutligt löst på ett snabbare sätt. Om utgången i ett förbudsärende hos barnavårdsnämnden däremot har blivit att nämnden har avslagit en av fosterföräldrarna gjord framställning om förbud och de sedan anför besvär, har vårdnadshavaren också möjlighet att väcka ett verkställighetsärende och därmed få en definitiv lösning av konflikten. I sådana fall som nu har berörts kan länsstyrelsen handlägga ärendena gemensamt. Med hänsyn till det anförda har jag inte ansett det påkallat att föreslå ändrade bestämmelser i fråga om fullföljden i förbudsfallen.

Vissa remissinstanser har upptagit frågan om inte fosterlega bör utgå när förbud meddelats mot förflyttning av barn från fosterhem. Denna fråga, som inte närmare utretts, torde dock inte böra prövas i förevarande sammanhang.

Jag vill ansluta mig till beredningens uttalande, att det synes lämpligt att socialstyrelsen och medicinalstyrelsen utfärdar allmänna anvisningar och råd, som kan vara till ledning för de organ som har att ta befattning med verkställighetsärendena och för parterna (bet. s. 46 och 62).

Beträffande departementschefens specialmotivering får utskottet hänvisa till propositionen s. 52—68.

Lagrådet

Lagrådets yttrande över lagförslagen har intagits på s. 78—81 i propositionen och departementschefens anmälan av lagrådets yttrande på s. 82, vartill utskottet torde få hänvisa.

Motionerna

I *motionerna I: 878* och *II: 1088* yrkas att riksdagen beslutar att bestämmelser införes som *dels* ålägger barnavårdsnämnd att så långt det är möjligt tillse att barn som vistas i fosterhem, till följd av att föräldrarna icke kunnat bereda barnet vård i hemmet, upprätthåller kontakten med sina biologiska föräldrar den tid barnet vistas i fosterhem, *dels* innehåller att, då sådant umgänge inte förekommit, barnet under en övergångsperiod skall vistas i någon form av barninstitution, där barn och föräldrar på neutral mark kan lära känna varandra. Vidare hemställs att berörd lagtext omarbetas i motionens syfte.

Motionärerna framhåller att de föreslagna bestämmelserna i propositionen utgår från att överlämnande av barn i första hand skall ske under parternas frivilliga medverkan och innebär ett bättre skydd för barnen än nuvarande ordning. Härefter anföres.

I merparten av sådana ärenden som avses i propositionen sker överflyttningen av barn redan nu genom parternas frivilliga medverkan. Men där känslöengagemanget hos parterna är mycket starkt, då barnet vistats lång tid i fosterhemmet och barnets kontakter med de biologiska föräldrarna varit ringa eller inga alls, måste samhället genom hämtning se till att beslut om barnets återförande från fosterföräldrarna verkställs. Det förslag till ny lagstiftning som nu föreligger förutsätter att parterna utan att bestämmelserna i övrigt ändras skall komma fram till frivilliga uppgörelser. Men i åtskilliga fall uppstår konflikter, och hämtning kan bli aktuell. Enligt vår mening bör emellertid lagtexten klart ange att allt skall göras för att förebygga sådana hämtningar. Sålunda borde i lagen stadgas en skyldighet för barnavårdsnämnderna att tillse, att kontakter upprätthålls mellan de biologiska föräldrarna och fosterhemmet samt att barnavårdsnämnderna uppmanas att bistå parterna med ekonomisk hjälp då ekonomiska hinder för sådana kontakter kan uppstå. Om tvist ändå uppkommer mellan de biologiska föräldrarna och fosterföräldrarna, när det blir aktuellt med ett återförande av barnet till föräldrahemmet, och kontakterna mellan barnet och de biologiska föräldrarna varit ringa eller inga alls, bör redan i lagtexten anges att överflyttningen av barnet inte skall ske direkt från fosterhemmet till föräldrahemmet utan övergångsvis till psykiatrisk klinik eller barnhem, där barn och föräldrar får lära känna varandra.

I *motionerna I: 879* och *II: 1090* yrkas att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 138 år 1967 såvitt avser förslag till lag om ändrad lydelse av 50 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

I sin motivering erinrar motionärerna om att starka invändningar, bl. a. från rättssäkerhetssynpunkt, restes mot 50 § vid barnavårdslagens tillkomst och att paragrafen avsågs vara ett provisorium. En reglering av ifrågavarande förhållanden är enligt motionärerna nödvändig men problemen kan ej anses tillfredsställande lösta genom propositionen. Frågan om fosterbarns förflyttningar bör, anser motionärerna, behandlas i samband med den all-

männa översyn av hela barnavårdslagen som riksdagen redan begärt. Slutligen påpekas att andra lagutskottet i sitt utlåtande nr 51 år 1967 betonat vikten av att denna översyn snarast kommer till stånd.

I *motionen II: 1081* yrkas att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 138 med förslag till lag om ändring av föräldrabalken m. m. måtte godkänna propositionen med den ändringen att ordet »avsevärd» utgår ur lagtexten i 21 kap. 5 § andra stycket Lag om ändring i föräldrabalken samt att ordet »avsevärd» utgår ur 50 § första stycket Lagen om ändrad lydelse av 50 § barnavårdslagen den 29 april 1960.

Till stöd för yrkandet anföres bl. a. följande.

På en punkt finner jag att propositionen intar en alltför rigorös och mot barnet inhuman ståndpunkt. I Förslaget till Lag om ändring i föräldrabalken 21 kap. 5 § andra stycket har föreslagits följande lagtext: »Länsstyrelsen får även i annat fall vägra verkställighet, om sådan ej kan ske utan avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa.» Enligt departementschefens uttalande i propositionen innebär detta, att det är risken för skada som skall tas i beaktande och att den risken skall vara stor.

Enligt mitt förmenande är detta icke en rimlig ståndpunkt. Om det över huvud finns någon risk för att barnet genom hämtningen kan komma att taga skada, bör verkställighet vägras. En central princip i vår äktenskapsrätt och i vår barnavårdslagstiftning har varit att barnets intresse skulle stå i centrum. Genom den nu föreslagna bestämmelsen kommer barnets hälsa att få stå tillbaka för andra visserligen i och för sig berättigade intressen. Det är visserligen sant att några fullt bestämda slutsatser rörande barnets kommande hälsa sällan kan dragas, men det är angeläget att barnets ställning förbättras i förhållande till andra intressen. Detta bör enklast kunna ske på så sätt, att ordet »avsevärd» utgår ur lagtexten. Motsvarande formulering finnes också i propositionen i Förslag till Lag om ändrad lydelse av 50 § barnavårdslagen den 29 april 1960. I konsekvens med vad som ovan anförts bör även där ordet »avsevärd» utgå ur lagtexten.

I *motionen II: 1089* hemställes att riksdagen måtte antaga de i propositionen nr 138 framlagda förslagen till lagstiftning med de ändringar att 21 kap. 2 § föräldrabalken och 50 § barnavårdslagen erhåller nedan angivna lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Motionärens förslag)

21 kap. 2 § föräldrabalken

Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt *ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården* att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom.

Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt *barnavårdsnämnd eller lämplig person utom nämnden* att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom.

Den som — — — — — två veckor.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Motionärens förslag)

50 § barnavårdslagen

Om det — — — — — från fosterhemmet.

Är förbud — — — — — fyra veckor.

Förbud enligt — — — — — 21 kap. föräldrabalken.

Sedan beslut meddelats enligt första stycket skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning. För sådant ändamål skall beslutet jämte samtliga handlingar i ärendet utan dröjsmål och senast inom tio dagar från dagen för beslutet ingivas till länsstyrelsen.

Till stöd för den föreslagna ändringen av 21 kap. 2 § föräldrabalken (FB) anför motionären följande.

Den grundläggande tanken i beredningens förslag, till vilken även departementschefen anslutit sig, är att överflyttningen av barnet om möjligt skall ske på frivillighetens väg. Innehörden härav är att länsstyrelsen, när det kan antas att förflyttningen av barnet kan ske utan tvångsmedel, uppdrar åt barnavårdande organ att försöka genomföra åtgärden. Enligt beredningens förmenande bör sådant uppdrag i första hand lämnas till barnavårdsnämnd. Beredningen anger visserligen icke vilken nämnd som avses, men det torde kunna förutsättas att beredningen härvid avser barnavårdsnämnden i den kommun där fosterhemmet är beläget. Beredningens mening är att nämnden sedan den mottagit uppdraget från länsstyrelsen låter en representant från nämnden ta kontakt med den som omhänderhar barnet och verka för att barnet godvilligt överlämnas till vårdnadshavaren. Men beredningen tänker sig också att länsstyrelsen skall kunna ge uppdraget åt annan som är verksam inom barnavården, t. ex. socialvårds-konsulent, barnavårdskonsulent eller tjänsteman hos barnavårdsnämnd. Anlitande av sådana befattningshavare bör ske främst när nämnden tidigare tagit befattning med saken eller i visst fall inte är rustad eller lämpad för uppgiften.

Departementschefen har för sin del ansett att de aktuella uppdragens natur är sådan att det knappast är behövt eller lämpligt att engagera barnavårdsnämnden i dess helhet. Denna uppfattning har också i den föreslagna lydelsen av 21 kap. 2 § FB uttryckts så, att länsstyrelsen äger uppdraga åt ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom.

I likhet med vad som anförts av departementschefen anser jag att det kan uppstå situationer då det är mycket svårt, ja, direkt olämpligt, för barnavårdsnämnden att medverka. Jag avser här barnavårdsnämnden i den kommun där fosterhemmet är beläget, någon annan nämnd torde icke kunna komma i fråga. Men därför bör icke barnavårdsnämnden generellt frångås. Det ifrågasatta medlingsuppdraget får anses ligga inom ramen för barnavårdsnämndens allmänna kompetensområde, och i många fall torde det falla

sig naturligt att barnavårdsnämnden medverkar, även om nämnden i ett tidigare skede fattat beslut eller gjort uttalande som går emot länsstyrelsens ställningstagande. Någon onödig försening av verkställighetsärendena genom barnavårdsnämndens medverkan behöver icke befaras, i varje fall icke vad beträffar de nämnder som har tjänstemän anställda.

Förslaget om att länsstyrelsen skulle lämna uppdraget direkt åt enskild ledamot eller suppleant eller tjänsteman hos nämnden kan däremot icke anses lämpligt, då vederbörande härigenom — åtminstone i vissa fall — riskerar att komma i motsatsställning till nämnden. Även rent principiellt måste det bedömas som olämpligt att dylika uppdrag av länsstyrelsen ges enskilda förtroendemän eller tjänstemän vid nämnden. Ifrågavarande uppdrag torde i stället — i de fall då barnavårdsnämnden av olika skäl icke bör anlitas — kunna lämnas åt socialvårdskonsulent eller barnavårdskonsulent. I vissa fall kan det emellertid vara önskvärt att kunna gå utanför kretsen av barnavårdsfunktionärer. Därför bör öppnas en möjlighet för länsstyrelsen att förordna annan lämplig person för uppdraget. Det kan exempelvis bli fråga om någon läkare, barnpsykiatrisk kurator, distrikts-sköterska eller annan, för vilken fosterföräldrarna kan antas hysa förtroende.

Beträffande förslaget om obligatorisk underställning av barnavårdsnämnds beslut enligt 50 § barnavårdslagen (BvL) anför motionären följande.

Barnavårdsnämnds beslut om förbud att flytta fosterbarn innebär alltid ett allvarligt ingrepp i vårdnadshavarens rätt.

I den i propositionen föreslagna ändrade lydelsen av 50 § första stycket BvL kan indikationen för sådant barnavårdsnämnds beslut anses ha blivit utvidgad. Även om ett än större hänsynstagande till barnet än vad lagrummet medger hade varit önskvärt hälsas den föreslagna utvidgningen med tillfredsställelse. Det finns ingen anledning att anta annat än att barnavårdsnämnderna prövar dessa ärenden med beaktande av barnets bästa. En inskränkning av vårdnadshavarens rätt av den omfattning och det djup som det här är fråga om synes emellertid kunna jämföras med barnavårdsnämnds beslut om omhändertagande för samhällsvård. Det finns därför anledning att ifrågasätta, om icke jämväl barnavårdsnämnds beslut om förbud att flytta fosterbarn borde från dessa utgångspunkter vara föremål för obligatorisk underställning hos länsstyrelsen i analogi med den underställning som äger rum enligt 24 § andra stycket BvL beträffande omhändertagande enligt 29 eller 30 § i fall där samtycke till verkställighet inte lämnas. Härvid bör uppmärksammas att interimistiskt beslut jämlikt 22 § BvL kan erfordras jämväl i förbudsärendena.

En obligatorisk underställning skulle medföra att onödig tidsutdräkt förhindras i dessa starkt laddade konfliktsituationer som för det berörda barnet eller barnen ofta innebär en psykisk påfrestning. Den föreslagna ordningen utgör ingen garanti för att tidsutdräkt undvikes. En lösning av situationen kan i vissa fall dra ut långt på tiden, medförande otrygghet och osäkerhet för samtliga berörda parter. Barnavårdsnämnd kan ha beslutat om förbud att flytta fosterbarnet. Därest vårdnadshavaren icke besvärar sig, råder ändock en betydande otrygghet för såväl barnet som fosterföräldrarna. Kanske först efter avsevärd tid begär vårdnadshavaren handräckning för att få ta barnet till sig.

En underställning har vidare den fördelen att också vårdnadshavarens situation blir bedömd innan slutligt beslut fattas. Det ligger i sakens natur att länsstyrelsen i sin prövning också beaktar handräckningsfrågan även om framställning om handräckning icke föreligger. Förutsättningarna för att de tvister det här är fråga om därigenom snabbt kan bringas till avgörande torde därmed ökas betydligt. Ur vårdnadshavarens synpunkt torde också en omedelbar och obligatorisk underställning hos länsstyrelsen av förbudsfrågan framstå som mera naturligt än att vårdnadshavaren besvärsvägen skall behöva vinna en rätt som för denne många gånger framstår som självklar.

Avslutningsvis förutsätter motionären att utskottet kommer att utarbeta förslag till de ytterligare ändringar av barnavårdslagen, som kan följa av bifall till motionen.

I *motionen II: 1091* hemställas att riksdagen måtte besluta

dels att 21 kap. 4 § lagen om ändring i föräldrabalken får följande lydelse:

Har barnet fyllt tolv år, får verkställighet icke ske mot dess vilja, utan att länsstyrelsen finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa;

dels att 21 kap. 8 § andra stycket lagen om ändring i föräldrabalken får följande lydelse:

Vid hämtning skola ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnd eller tjänsteman inom barnavården och läkare närvara. Om barnet på grund av sjukdom ej bör flyttas eller annat särskilt hinder möter, skall hämtningen uppskjutas.

Till stöd för det förstnämnda yrkandet anför motionärerna.

I 21 kap. 4 § förslaget till lag om ändring i föräldrabalken stadgas att verkställighet inte får ske mot barnets vilja när det fyllt femton år. Detsamma gäller om barnet ännu ej fyllt femton år men nått en sådan mognad att dess vilja bör beaktas på motsvarande sätt. Ett tjugofemtal remissinstanser har med skärpa vänt sig mot detta förslag. De flesta av dessa remissinstanser har i stället föreslagit åldersgränsen 12 år.

För denna åldersgräns talar den tidigare sociala och biologiska mognaden hos dagens ungdom. Man har också vid undersökningar av skilsmässobarn funnit att barn i de yngre tonåren skadas allvarligare av den förändrade familjesituationen vid skilsmässa, än vad yngre barn gör. Ett uppbrott från den invanda miljön kan vara mycket skadligt för äldre barn, även om det nya hemmet har lika bra eller kanske t. o. m. bättre förutsättningar. Det ter sig också rimligt att hävda att det, när det gäller flyttning av äldre barn, innebär mindre risker att även i tveksamma fall ta hänsyn till barnens åsikt. Vi vill alltså instämma i remissinstansernas krav på en sänkning av åldersgränsen. Detta skulle också innebära en fastare rättstillämpning, eftersom man här inte behöver ge utrymme för godtyckliga bedömningar av när yngre barn kan antas ha uppnått en tolvårigs mognad och därför kan vägra flyttning. Den lägre gränsen gör sådana överväganden onödiga. Att barnets åsikter oberoende av ålder alltid bör medräknas av myndigheterna vid bedömningen av fallet är självklart och behöver inte särskilt utsägas.

Yrkandet rörande 8 § andra stycket motiveras på följande sätt.

I 21 kap. 8 § föreskrives att läkare *om möjligt* skall närvara, när polismyndighet utför hämtning av barn. Vi anser det vara ett självklart krav att hämtning inte skall kunna utföras utan att läkare är närvarande. En så drastisk åtgärd som hämtning av polismyndighet kommer inte till användning annat än när andra metoder misslyckats, d. v. s. i komplicerade familjesituationer, där känslöengagemanget är mycket stort. För att ett så kritiskt ingripande som hämtning skall kunna genomföras på ett så skoningsamt sätt som möjligt är det nödvändigt att expertis finns på platsen för att kunna anpassa åtgärderna allteftersom situationen utvecklas.

Utskottet

I förevarande proposition framlägges förslag till ny lagstiftning om verkställighet som gäller överflyttning av barn. De nya bestämmelserna infogas i föräldrabalken i ett nytt kapitel, 21 kap. Vissa ändringar föreslås också i utsökningslagen och barnavårdslagen. Lagstiftningen avses träda i kraft den 1 januari 1968. Bestämmelserna i föräldrabalken skall ersätta de knapphändiga stadganden i utsökningslagen som för närvarande tillämpas vid överlämnande av barn, trots att de tillkommit med tanke främst på egendomsobjekt av olika slag. Förslaget avser verkställighet av domar angående vårdnad eller umgängesrätt och även av domar som direkt går ut på att barn skall överlämnas. Dessutom omfattar bestämmelserna sådana fall då vårdnadshavare utan att dom föreligger begär att barn skall överlämnas till honom. Länsstyrelsen föreslås bli beslutande myndighet i ifrågasvarande ärenden.

Förslaget utgår från att överlämnande av barn helst bör ske frivilligt under medverkan av företrädare för barnavården. Om detta inte är möjligt eller lämpligt får länsstyrelsen förordna om verkställighet. Länsstyrelsen kan därvid förelägga vite eller, om det anses nödvändigt, förordna att barnet skall hämtas genom polismyndighets försorg. Vid hämtning skall företrädare för barnavården och, om möjligt, läkare vara närvarande. I förslaget göres överflyttningen på visst sätt beroende av barnets vilja. Om barnet fyllt femton år får nämligen verkställighet inte ske mot dess vilja, om inte länsstyrelsen finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Detsamma föreslås gälla, om barnet inte fyllt femton år men nått sådan mognad att dess vilja bör beaktas på motsvarande sätt. Länsstyrelsen kan enligt förslaget vidare vägra verkställighet i vissa fall då det anses påkallat att ändring beträffande vårdnad eller umgängesrätt prövas av rätten eller när överflyttning inte kan ske utan avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa. Nuvarande möjlighet för barnavårdsnämnd att enligt 50 § barnavårdslagen förbjuda vårdnadshavare att ta barn från fosterhem avses stå kvar med viss jämkning. Det föreslås emellertid att sådant förbud skall

förlora sin verkan, om länsstyrelsen beslutar om verkställighet enligt de nya bestämmelserna i föräldrabalken.

En ledande tanke i en lagstiftning av förevarande slag måste enligt utskottets mening vara att största möjliga hänsyn tas till barnets bästa och att det skonas från skadliga åtgärder. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att i propositionen föreslagits en ordning som i stor utsträckning beaktar de faror som överflyttning av barn från en miljö till en annan kan innebära. Härvidlag torde enligt utskottets mening reglerna om att verkställigheten om möjligt skall ske under parternas frivilliga medverkan och under deltagande av befattningshavare inom barnvården och läkare vara av särskild betydelse. På vissa punkter, bl. a. i fråga om hinder mot verkställighet, kan det synas önskvärt med mer detaljerade regler till ledning för bedömandet. Situationerna torde emellertid i dessa ofta mycket känsloladdade ärenden vara alltför mångskiftande för att närmare anvisningar skall kunna ges i lagtext, och utskottet har icke funnit anledning till erinran mot den avvägning som härvidlag skett i propositionen. De framlagda lagförslagen synes enligt utskottet i huvudsak vara väl ägnade att ligga till grund för lagstiftning. I det följande upptar utskottet därför till närmare behandling endast de stadganden som beröres av de i ämnet väckta motionerna. Till en början behandlar utskottet de förslagna bestämmelserna i 21 kap. föräldrabalken.

I motionen II: 1091 kritiserar utformningen av det ovan återgivna stadgandet om hänsynstagande till barnets vilja vid prövningen om verkställighet skall ske. Bestämmelsen, som är intagen i 4 § i förslaget, bör enligt motionärerna avfattas med anknytning enbart till tolvårsåldern och ges följande lydelse: »Har barnet fyllt tolv år, får verkställighet icke ske mot dess vilja, utan att länsstyrelsen finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa.» För tolv år som åldersgräns talar enligt motionärerna den tidigare sociala och biologiska mognaden hos dagens ungdom. De anför vidare att motionens förslag till utformning av lagrummet skulle medföra en fast rättstillämpning, eftersom man inte behövde ge utrymme för godtyckliga bedömningar av när yngre barn kan antas ha uppnått en tolvårings mognad. Motionärerna anser det vara självklart att myndigheterna alltid skall ta hänsyn till barnets åsikter oberoende av dess ålder.

Propositionens förslag i denna del anknyter till en tämligen stadgad rättspraxis, där man utgått från att verkställighet, åtminstone som regel, inte bör genomföras mot barnets vilja när barnet fyllt femton år eller nått motsvarande utveckling. Mot en fastare åldersgräns i enlighet med vad som föreslås i motionen II: 1091 talar att barn utvecklas olika snabbt, vilket gör det svårt att i lag ange en bestämd ålder vid vilken barnet kan antas ha nått sådan mognad att dess inställning bör tillmätas avgörande betydelse. Övervägande skäl synes därför enligt utskottet tala för att i lagtexten endast ange en riktlinje för bedömningen. I likhet med departe-

mentschefen anser utskottet femton års ålder utgöra den gräns som därvid lämpligen bör väljas. Utskottet vill emellertid understryka, att det inte sällan torde finnas anledning att beakta en väl utvecklad tolvåringss vilja, om barnet bestämt motsätter sig att flytta och det inte är till skada för barnet att stanna där det är. Det bör också framhållas att barnets viljeinriktning kan ha betydelse vid den prövning av risken för eventuella skadeverkningar genom verkställigheten, vilken, enligt vad som strax närmare skall utvecklas, alltid bör äga rum. På nu anförda skäl vill utskottet ansluta sig till den genom propositionen föreslagna utformningen av 4 §.

Det nyss berörda hänsynstagandet till verkställighetens eventuella skadeverkningar har kommit till uttryck i 5 § andra stycket i förslaget, enligt vilken bestämmelse länsstyrelsen får vägra verkställighet, om sådan ej kan ske utan »avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa». I motionen II: 1081 hemställes att ordet avsevärd skall utgå ur lagtexten. Enligt departementschefen innebär uttrycket avsevärd fara, att det är risken för skada som skall tas i beaktande och att den risken skall vara stor för att verkställighet skall vägras enligt lagrummet. Detta är enligt motionären icke en rimlig ståndpunkt. Om det över huvud taget finnes någon risk för att barnet skadas genom verkställigheten, bör enligt motionären verkställighet vägras eftersom omsorgen om barnets hälsa icke bör eftersättas av några andra intressen.

Utskottet vill i denna del till en början understryka att utgångspunkten för prövningen av verkställighetsfrågan självfallet måste vara att domstols dom eller beslut skall lända till efterrättelse. Även när domstols avgörande inte föreligger utan vårdnadshavaren grundar sin ansökan direkt på sin rätt att bestämma barnets vistelseort, bör utgångspunkten vara att verkställighet skall beviljas. Å andra sidan skall emellertid som utskottet ovan framhållit största möjliga hänsyn tas till barnets bästa och detta kan föranleda undantag från nämnda grundsats. Vid den intresseavvägning som sålunda kan bli erforderlig bör självfallet beaktas den större eller mindre sannolikheten för att barnet skall komma till skada. Vidare bör emellertid hänsyn tas till beskaffenheten av de skadeverkningar som åtgärden kan medföra. Utskottet delar motionärens uppfattning att det står i mindre god överensstämmelse med hänsynen till barnets bästa att uppställa krav på en så höggradig risk som skett i propositionen. Å andra sidan torde det emellertid föra för långt att, som motionären föreslagit, föreskriva hinder för verkställighet så snart någon risk, hur obetydlig den än må vara, finnes att barnet kan skadas. En rimligare ståndpunkt synes utskottet vara att anse att risken icke skall vara ringa. I fråga om skadeverkningarna bör, såsom departementschefen framhållit, verkställighet inte vägras, om åtgärden skulle medföra allenast övergående störning eller annan tillfällig olägenhet för barnet. I enlighet med det anförda vill utskottet föreslå att 5 § andra stycket ges följande lydelse: Länsstyrelsen får även i annat fall väg-

ra verkställighet, om risk, som ej är ringa, föreligger för skada på barnets kroppsliga eller själsliga hälsa.

Som berörts inledningsvis är en av utgångspunkterna för förslaget att överflyttning av barnet om möjligt skall ske på frivillighetens väg. Den närmare utformningen av bestämmelsen härom, som återfinnes i 2 § första stycket, tas upp i motionen II: 1089. I motionen förslås sålunda att lagtexten härvidlag ges det innehålllet att länsstyrelsen skall anförtro uppdraget att söka åstadkomma frivillig verkställighet åt barnavårdsnämnden eller lämplig person utom nämnden i stället för, såsom enligt propositionens förslag, åt ledamot eller suppleant i nämnden eller tjänsteman inom barnavården. Motionären framhåller i sin motivering härför att uppdrag av förevarande slag får anses ligga inom ramen för barnavårdsnämndens allmänna kompetensområde och att det i många fall torde falla sig naturligt att nämnden medverkar, även om nämnden i ett tidigare skede tagit befattning med ärendet. Att uppdrag skulle lämnas åt enskild ledamot eller suppleant i nämnden eller åt tjänsteman hos nämnden anser motionären icke lämpligt, eftersom vederbörande vid en sådan lösning skulle kunna komma i motsatsställning till nämnden. Vidare bör enligt motionären möjlighet finnas att förordna lämplig person utanför kretsen av barnavårdsfunktionärer, såsom läkare, kurator eller distriktssköterska.

På de skäl departementschefen anfört och som närmare framgår av redogörelsen ovan (s. 12—13) anser utskottet att i lagtexten bör föreskrivas att uppgiften skall kunna ges till ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnd eller till tjänsteman inom barnavården. Riskerna för att en sådan regel skulle medföra något motsatsförhållande mellan nämnden och dess ledamot eller tjänsteman torde vara ringa. Utskottet delar dock motionärens åsikt att möjlighet bör öppnas att gå utanför kretsen av barnavårdsfunktionärer och i stället anlita annan för uppdraget särskilt lämpad person. Detta nödvändiggör ett tillägg till 2 § första stycket. Tillägget bör ges följande lydelse: Sådant uppdrag får även lämnas åt annan lämplig person. — Detta föranleder en bestämmelse som ger möjlighet till ersättning åt den som erhållit uppdrag som här avses. En regel härom bör införas i 11 § andra stycket.

Som ovan nämnts skall enligt propositionen förutom företrädare för barnavården om möjligt läkare vara närvarande vid hämtning. I motionen II: 1091 yrkas att bestämmelsen härom, vilken är intagen i 8 § andra stycket, jämkas så till vida att läkares närvaro blir obligatorisk. Motionärerna anser det vara ett självklart krav att en så drastisk åtgärd som hämtning inte skall kunna utföras utan att läkare är närvarande. Utskottet vill för sin del instämma i det syfte som uppbär motionen och betona vikten av att medicinsk expertis anlitas i dessa ärenden, såväl under utredningen som då verkställighet skall äga rum. Vid överflyttning av barn kan emellertid omständigheterna vara sådana att hämtning tveklöst bedömes kunna

ske utan fara för barnet. Att i sådant fall vägra verkställighet enbart på den grund att läkare ej är närvarande synes utskottet mindre lämpligt. Mot en ovillkorlig regel i enlighet med motionärernas förslag talar också bristen på barnpsykiatriskt skolade läkare. Utskottet avstyrker således bifall till motionen II: 1091 i denna del men vill understryka departementschefens uttalande att polismyndigheten så snart det är praktiskt möjligt bör tillse att också läkare är tillstädes vid hämningsförrättning.

I de likalydande motionerna I: 878 och II: 1088 yrkas att en bestämmelse införes som ålägger barnavårdsnämnd att så långt det är möjligt tillse att barn, som vistas i fosterhem till följd av att föräldrarna själva icke kan bereda barnet vård, upprätthåller kontakten med sina biologiska föräldrar. Vidare framställes önskemål om ett stadgande som, för de fall då sådan kontakt inte förekommit, anger att barnet under en övergångsperiod skall vistas i någon form av barninstitution, där barn och föräldrar på neutral mark kan lära känna varandra.

Det spörsmål som innefattas i det förstnämnda yrkandet synes mer beröra fosterbarnsvården i allmänhet än den verkställighet som omfattas av propositionens förslag. För verkställighetsärendenas handläggning är emellertid frågan av intresse, då ett återförande av barnet till de biologiska föräldrarna som regel torde kunna ske under skonsammare former om god kontakt hållits mellan dessa och barnet. Under alla förhållanden synes en sådan kontakt böra eftersträvas i de fall då det från början står fullt klart att barnet endast tillfälligt skall vistas i fosterhemmet. Utskottet utgår från att frågan prövas i samband med den allsidiga översyn av barnavårdslagen, varom 1966 års riksdag gjort framställning till Kungl. Maj:t. Motionsyrkandet bör därför icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad gäller yrkandet om införande av en bestämmelse rörande barns vistelse i neutral miljö får utskottet hänvisa till 3 § andra stycket förslaget till lag om ändring i föräldrabalken. I denna paragraf föreslås att länsstyrelsen, om särskilda skäl föreligger, äger för att underlätta barnets överflyttning föreskriva att barnet tillfälligt skall omhändertaras på lämpligt sätt. Ändamålet med bestämmelsen överensstämmer med det syfte som uppstår motionerna, nämligen att skapa gynnsamma betingelser för barnets överflyttning. Enligt departementschefen kan detta syfte i regel bäst tillgodoses genom placering av barnet på barnpsykiatrisk klinik; frågan får avgöras efter vad som i varje särskilt fall är lämpligt med hänsyn till omständigheterna och de möjligheter som står till buds. Motionärernas önskemål får således i denna del anses tillgodosett genom propositionens förslag, mot vilket utskottet ej gör någon erinran.

Återstående motionsyrkanden har alla avseende på förslaget om ändrad lydelse av 50 § barnavårdslagen. Enligt första stycket i denna paragraf i dess nu gällande lydelse kan barnavårdsnämnden för viss tid eller tills vidare förbjuda föräldrarna eller annan som har vårdnaden om barnet att ta det

från fosterhemmet, om det skulle vara till avsevärd skada för barnet att skiljas från detta. Propositionen innebär att paragrafen anpassas till de ovan behandlade verkställighetsreglerna. I ett tredje stycke göres sålunda ett tillägg av innebörd att förbud av barnavårdsnämnden inte utgör hinder mot verkställighet varom länsstyrelsen förordnar enligt de nya bestämmelserna i föräldrabalken. Vidare jämkas paragrafens första stycke så att rekvisitet för förbud korresponderar mot den ovan behandlade bestämmelsen i 21 kap. 5 § andra stycket föräldrabalken. Förbud mot förflyttning av barnet får enligt propositionens förslag således meddelas om det skulle innebära avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa att skiljas från fosterhemmet.

I de likalydande motionerna I: 879 och II: 1090 yrkas att riksdagen måtte avslå propositionen i vad den gäller 50 § barnavårdslagen. I motionen II: 1081 hemställs, i likhet med vad som tidigare redovisats i fråga om 21 kap. 5 § andra stycket föräldrabalken, att ordet avsevärd måtte utgå ur lagtexten. Motionen II: 1089 upptar yrkande att barnavårdsnämndens beslut alltid skall underställas länsstyrelsens prövning.

Vad först gäller yrkandet i motionerna I: 879 och II: 1090 om avslag på propositionen i nu ifrågavarande del anföres i motionerna att problemen rörande förflyttning av fosterbarn ej blivit tillfredsställande lösta genom propositionen. Motionärerna erinrar också om att vid barnavårdslagens tillkomst starka invändningar restes mot utformningen av 50 § och att den då betraktades som ett provisorium. Utskottet vill för sin del anföra att de nya bestämmelserna i föräldrabalken torde innefatta ett så starkt skydd mot olämpliga förflyttningar att det kan ifrågasättas, om behov därjämte föreligger av en bestämmelse som ger barnavårdsnämnden möjlighet att inskrida med förbud mot förflyttning av fosterbarn. Som departementschefen påvisat kan det emellertid i vissa situationer vara av betydelse att denna möjlighet finnes kvar och utskottet vill därför icke motsätta sig att 50 § bibehålles. Behovet av paragrafen bör dock närmare övervägas vid den allmänna översyn av barnavårdslagen som riksdagen tidigare begärt. Innehållet bör nu anpassas efter de nya verkställighetsreglerna. Utskottet vill således icke ansluta sig till yrkandet om avslag på propositionen i förevarande del. Anpassningen bör ske genom att det i lagrummets första stycke angivna rekvisitet för förbud jämkas i enlighet med vad utskottet ovan, i anledning av motionen II: 1081, förordat i fråga om 21 kap. 5 § andra stycket i föräldrabalken. Vidare bör lagrummet kompletteras med ett nytt tredje stycke i enlighet med propositionens förslag. Att förutsättningen för förbud vidgas genom ändringen av första stycket inger vissa betänkligheter, men dessa bör enligt utskottets mening få vika med hänsyn till det begränsade syfte förbudet är avsett att tjäna.

Vad gäller det i motionen II: 1089 framställda yrkandet om obligatorisk

underställning hos länsstyrelsen av barnavårdsnämndens beslut torde frågan härom kunna bli föremål för övervägande i samband med nyssnämnda översyn av barnavårdslagen. Att nu införa en sådan ordning synes däremot icke lämpligt med hänsyn till förbudets begränsade syfte.

Slutligen vill utskottet understryka departementschefens uttalande att det synes lämpligt att socialstyrelsen utfärdar allmänna anvisningar och råd som kan vara till ledning för de organ som har att ta befattning med ifrågavarande ärenden och för parterna.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

I. att riksdagen — med förklaring att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga det genom förevarande proposition, nr 138, framlagda förslaget till lag om ändring i föräldrabalken — måtte

A. antaga lagförslaget med undantag av 2, 3, 4, 5, 8 och 11 §§;

B. i vad avser 2 §, i anledning av motionen II: 1089 i denna del, och 11 §, för sin del antaga förslaget med de ändringar att lagrummen erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

2 §.

Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom.

Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom. *Sådant uppdrag får även lämnas åt annan lämplig person.*

Den som — — — — — två veckor.

11 §.

Beträffande parts — — — — — motsvarande tillämpning.

I fråga om ersättning till den som på kallelse inställt sig för förhör inför länsstyrelsen och icke är part äga bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittne motsvarande tillämpning. Ersättningen skall dock alltid betalas av allmänna

I fråga om ersättning till den som på kallelse inställt sig för förhör inför länsstyrelsen och icke är part äga bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittne motsvarande tillämpning. Ersättningen skall dock alltid betalas av allmänna

(Kungl. Maj:ts förslag)

medel. Även kostnad för hämtning eller omhändertagande av barn och läkarundersökning betalas av allmänna medel. Fråga om ersättning enligt detta stycke prövas av länsstyrelsen.

C. i vad avser 3 §, med avslag å motionerna I: 878 och II: 1088, såvitt rör yrkandet om barnets vistande i barninstitution, antaga det genom propositionen framlagda förslaget;

D. i vad avser 4 §, med avslag å motionen II: 1091 i denna del, antaga det genom propositionen framlagda förslaget;

E. i vad avser 5 §, i anledning av motionen II: 1081 i denna del, för sin del antaga 5 § med den ändring att lagrummet erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

5 §.

Är det — — — — — eller barnavårdsnämnd.

Länsstyrelsen får även i annat fall vägra verkställighet, om *sådan ej kan ske utan avsevärd fara för barnets kroppsliga eller själsliga hälsa.*

(Utskottets förslag)

Länsstyrelsen får även i annat fall vägra verkställighet, om *risk, som ej är ringa, föreligger för skada på barnets kroppsliga eller själsliga hälsa.*

F. i vad avser 8 §, med avslag å motionen II: 1091 jämväl i denna del, antaga det genom propositionen framlagda förslaget;

G. jämväl i övrigt avslå motionerna I: 878 och II: 1088;

II. att riksdagen måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § utsökningslagen;

III. att riksdagen — med förklaring att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 50 § barnavårdslagen — måtte med avslag å motionerna

a) I: 879 och II: 1090 samt

b) II: 1089 jämväl i denna del,

i anledning av motionen II: 1081 i denna del, för sin del antaga propositionens förslag med den ändring att lagrummet erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

50 §.

Om det skulle innebära avsevärd fara för ett fosterbarns kroppsliga eller själsliga hälsa att skiljas från fosterhemmet, äger barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet finnes, för viss tid eller tills vidare förbjuda föräldrarna eller annan som har vårdnaden om barnet att taga det från fosterhemmet.

Föreligger risk, som ej är ringa, för skada på ett fosterbarns kroppsliga eller själsliga hälsa, om barnet skiljes från fosterhemmet, äger barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet finnes, för viss tid eller tills vidare förbjuda föräldrarna eller annan som har vårdnaden om barnet att taga det från fosterhemmet.

Är förbud ————— fyra veckor.

Förbud enligt ————— 21 kap. föräldrabalken.

Stockholm den 28 november 1967

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Hjorth (s), Arvidson (h), Ernulf (fp), Svanström (cp), Schött (h), Larfors (s) och fru Lilly Ohlsson (s);

från andra kammaren: fru Gärde Widemar (fp), fru Löfqvist (s), herr Svensson i Vä (cp), fru Kristensson (h), fröken Bergegren (s), herrar Gustafsson i Borås (fp), Martinsson (s) och Jönsson i Malmö (s).

Reservation

av fru *Löfqvist* (s) och fröken *Bergegren* (s), vilka ansett

dels att det stycke på s. 31 i utskottets yttrande som börjar med »På de» och slutar med »andra stycket» bort erhålla följande utformning.

Vad motionären anför beträffande det principiellt olämpliga i att länsstyrelsen direkt till ledamot eller tjänsteman hos barnavårdsnämnd lämnar uppdrag, som måste anses ligga inom ramen för barnavårdsnämndens kompetensområde, finner utskottet ej obefogat. Utskottet anser att den av

motionären påtalade risken att ett motsatsförhållande därigenom skulle kunna uppstå mellan barnavårdsnämnden och ledamoten eller tjänstemannen inte helt kan uteslutas, även om utskottet betraktar risken såsom ringa. Emellertid skulle ett bifall till motionens yrkande att uppdraget skall ges till barnavårdsnämnden medföra behov av följdändringar i barnavårdslagen, vilkas vidd ej nu kan överblickas. Frågan bör i stället övervägas vid den allsidiga översyn av barnavårdslagen, varom 1966 års riksdag hemställt. I likhet med motionären anser dock utskottet att uppdraget bör kunna anförtros åt den som är lämplig härför, oberoende av om vederbörande tillhör kretsen av barnavårdsfunktionärer, och 2 § första stycket bör därför få följande lydelse: Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt lämplig person att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom. — Detta föranleder — — — (lika med utskottet) — — — andra stycket.

dels ock att utskottets hemställan under I. B. bort ha följande lydelse.

I. att riksdagen — med förklaring att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga det genom förevarande proposition, nr 138, framlagda förslaget till lag om ändring i föräldrabalken — måtte

B. i vad avser 2 §, i anledning av motionen II: 1089 i denna del, och 11 §, för sin del antaga förslaget med de ändringar att lagrummen erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

2 §.

Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt *ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården* att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom.

Innan länsstyrelsen förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt *lämplig person* att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom.

Den som — — — — — två veckor.

11 §.

Beträffande parts — — — — — motsvarande tillämpning.

I fråga om ersättning till den som på kallelse inställt sig för förhör inför länsstyrelsen och icke är part äga bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittne motsvarande tillämpning. Ersättningen skall dock alltid betalas av allmänna medel. Även kostnad för hämt-

I fråga om ersättning till den som på kallelse inställt sig för förhör inför länsstyrelsen och icke är part äga bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittne motsvarande tillämpning. Ersättningen skall dock alltid betalas av allmänna medel. Även kostnad för *utförande*

(Kungl. Maj:ts förslag)

ning eller omhändertagande av barn och läkarundersökning betalas av allmänna medel. Fråga om ersättning enligt detta stycke prövas av länsstyrelsen.

(Utskottets förslag)

av uppdrag enligt 2 §, hämtning eller omhändertagande av barn och läkarundersökning betalas av allmänna medel. Fråga om ersättning enligt detta stycke prövas av länsstyrelsen.